

Asia: VN/35745/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle opintoetuslaiksi ja eräiksi muiksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksen yleiset tavoitteet

Suomen Opettajaksi Opiskelevien liitto kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä. SOOL katsoo, että esityksen tavoitteet tavoiteajassa valmistumiselle ja siinä tukemiselle ovat tärkeät. Uudistuksen kustannusneutraali tavoite on esteenä opintotukijärjestelmän merkittävimpien ongelmakohtien ratkomiselle: opintotukikuukausia on liian vähän ja opintoraha on liian pieni elämiseen (ks. mm. Kelan selvitys aiheesta).

Esityksessä ehdotettujen toimenpiteiden ei kuitenkaan nähdä vastaavan näihin tavoitteisiin. Tavoiteajassa valmistumista ei voida asettaa tavoitteeksi opiskelijoiden velkaantumisen ja taloudellisten haasteiden kustannuksella. Velkaantumiseen kannustaminen on riskialtista politiikkaa, huomioiden jo nyt merkittävästi kasvaneet opintovelallisten kokonaismäärän ja opintovelan määrän. Samanaikaisesti kun ministeriöstä ohjataan vahvemmin toiselta asteelta suoraan korkeakoulutukseen siirtymistä, on tunnistettava ne riskit jotka kuuluvat nuorten ja nuorten aikuisten velkaantumiseen. Aiheesta on kansainvälisesti todella paljon tutkimusta, Suomen ei tule lähteä samalle kiertoradalle.

2. Opintorahan, asumislisän ja opintolainan valtiontakauksen myöntäminen ja määrät

Opintotuen lainaton osuus on täysin riittämätön tällä hetkellä. Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa opiskelijan on käytännössä useimmissa tapauksissa otettava lainaa elämisen peruskulujen kattamiseksi. Opettajaksi opiskelevilla on jopa vuosittain useista viikoista useampaan kuukauteen kestäviä opetusharjoittelujaksoja, joiden aikana esim. työn tekeminen lainan nostamisen sijaan ei ole mahdollista.

Opintoraha tulee palauttaa indeksiin, koska sen ostovoima on heikko ja merkittävästi tämän päivän elämisen kuluja jäljessä. Indeksiin palauttamisen lisäksi opintorahaan tulee tehdä tasokorotus.

Asumislisän sitominen opintotukikuukausiin on opiskelijoiden taloutta merkittävästi heikentävä päätös, josta tulee luopua opintotuen uudistuksen yhteydessä.

3. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika muissa kuin korkeakouluopinnoissa

-

4. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika korkeakouluopinnoissa

Harkinnanvaraiseen tukiaikaan ja Kelan tulkintaan esitettävät joustot ovat hyviä lisäyksiä ja täsmennyksiä. Lääkärintodistus riittävänä perusteena tukiajan pidentämiseksi on opiskelijoiden näkökulmasta byrokratiaa vähentävä ja aiempaa selkeämpi esitys.

Tukiajan pidennyksen piirin laajentaminen urheilijoihin ja ulkomailla opiskeleviin on perusteltu lisäys.

5. Huoltajakorotus

Huoltajakorotus perheellisille ja/tai lasta huoltaville opiskelijoille on tervetullut päivitys. Opintotuen olennaisimpien ongelmakohtien korjaamisella vastattaisiin myös tämän uudistuksen tarpeeseen.

6. Oppivelvollisen erityinen asumislisä ja koulumatkatuki

-

7. Opintolainan myöntäminen ja valtioneuvoston takaus

Valmistuneiden opintolainamäärät ovat kasvaneet voimakkaasti ja on perusteltua uskoa, että viime vuosien uudistukset voimistavat kehitystä. On perusteltua, että opiskelijan riskiä pienennetään. Esitetyt muutokset opintolainahyvityksen määrään ovat riittämättömiä.

SOOL pyytää tarkennusta siitä, millaiset olosuhteet ovat ns. 'hyväksyttävissä' tutkinnon suoritusajan pidentämiseksi. Näistä määrittämisestä tulee myös tiedottaa esim. Kansaneläkelaitoksen kautta laajasti, jotta opiskelijat ovat tietoisia niistä ja osaavat hakea apua ja tukea ajoissa.

8. Luottolaitoksen velvollisuudet ja opintolainan takaisinmaksun vaatiminen

Luottolaitosten velvollisuuksien selkeyttäminen ja takaisinmaksun kohtuullistaminen tukevat opiskelijoiden taloudellista turvallisuutta ja vähentävät velkaantumisen kielteisiä seurauksia.

9. Korkeavastuu

-

10. Opintolainahyvitys

SOOL ei kannata opintolainahyvityksen kaksiportaistamista. Vaikka sinänsä opintolainahyvityksen teoreettinen korottaminen on tervetullutta, ovat käytännön vaikutukset todella pieniä. Käytännössä lainahyvitys ei kasva suhteessa opintolainan määrään. Opiskelijoiden jakaminen kahteen ryhmään opintojen etenemisen suhteen kyseenalaista, etenkin kun esityksessä myös tunnustetaan ne

moninaiset syyt, joiden vuoksi opinnot saattavat venyä. Esitetty 8000 euron opintolainakynnys on liian korkea.

11. Takausvastuulaina ja sen perintä

Opintotuen lainapainotteisuuden kasvattaminen ja siten kasvavat opiskelijoiden opintolainamäärät eivät saa aiheuttaa yksilölle liian suurta taloudellista riskiä. On huomioitava se, että korkeakouluopiskelijat valmistuvat palkkatasoltaan hyvin erilaisille aloille.

12. Muut liitelait

-

13. Esityksen vaikutusarviot

SOOL toivoo tarkempaa vaikutusarviota opintolainahyvityksen lainan nostomääriin. Viime vuosien trendi on ollut nouseva lainamäärien ja lainaa ottavien osalta.

14. Muita huomioita

Opintotuen tarkoitus on mahdollistaa täysipäiväinen opiskelu. Sen myötä opintotuen tulee olla tarpeeksi kattava, jossa tarkoitus täyttyisi. Lainapainotteisuuden lisääminen ei tue opintotuen tarkoitusta, vaan siirtää vastuun opintojen aikaisen toimeentulosta opiskelijan omaan tulevaisuuteen.

Opettajankoulutuksessa merkittävä osa opintojaksoista vaatii läsnäoloa ja opintoihin sisältyy useita pitkiä opetusharjoittelujaksosa. Työskentely säännöllisesti ei täten ole mahdollista, joka korostaa tarpeeksi kattavan opintorahan tärkeyttä.

Laakkonen Emppu
Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry